

Hotărârea CNCD privind declarațiile premierului Victor Ponta referitoare la romi

Hotărârea nr. 170 din 9 aprilie 2013

Dosar nr: 320/2013 conexasat cu dosar nr. 333/2013

Petiția nr: 2126 din 26 martie 2013 conexasată cu Petiția nr. 2375 din 2 aprilie 2013

Petenți: Partidul „Forța Civică”, Asociația Agenția de Monitorizare a Presei, Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, Fundația Policy Center for Roma and Minorities, Centrul Euroregional pentru Inițiative Publice

Reclamat: Victor Viorel Ponta

Obiect: afirmații ce aduc atingere demnității și creează o atmosferă degradantă, umilitoare, ofensatoare minorității rome

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

[...]

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

2.1. Sesizarea vizează afirmațiile premierului României, dl. Victor Ponta, pe posturile BBC World News și BBC News Channel în care a făcut referire, într-un mod incorect și neadecvat, la comunitatea de etnie romă din România.

Astfel, petenții susțin că afirmațiile aduc atingere demnității persoanelor ce aparțin comunității rome din România.

„Victor Ponta: Turismul pentru obținerea de beneficii sociale este o situație specifică romilor”; „Dar, dacă vorbim de români obișnuiți, nu este o migrație doar pentru avantaje, este o migrație normală în interiorul UE”; „...în fiecare săptămână am pe biroul meu chiar aceste statistici ale dumneavoastră, ale Scotland Yard-ului. Noi ne aflăm pe poziția a treia în ceea ce privește cetățenii care comit infracțiuni, dar ceea ce îi supără pe oameni sunt aceste delictе mărunte, cerșetoria, furturile... Ei provin din minoritate, din minoritatea romă ....”

III. Citarea părților

3.1. În temeiul art. 20, alin. (4) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, s-a îndeplinit procedura de citare.

3.2. Prin adresele înregistrate cu nr. 2215 din 27 martie 2013, părțile au fost citate pentru termenul stabilit de Colegiu, la data de 2 aprilie 2013. La termen s-a prezentat petentul.

3.3. Prin adresele înregistrate cu nr. 2384 din 2 aprilie 2013 și nr. 2375 din 2 aprilie 2013, părțile au fost citate pentru termenul stabilit de Colegiu, la data de 8 aprilie 2013.

IV. Susținerea părților

Susținerea petenților

4.1.1. Sesizarea vizează declarațiile premierului României, dl. Victor Ponta, în spațiul public, respectiv în cadrul unui interviu acordat posturilor BBC World News și BBC News Channel, în care a făcut referire, într-un mod incorect și neadecvat, la comunitatea de etnie romă din România.

„Victor Ponta: Turismul pentru obținerea de beneficii sociale este o situație specifică romilor”.

Astfel, întrebat dacă unii români vin în mod special în țări precum Regatul Unit și Germania, țări care au exprimat îngrijorări în acest sens, pentru a face așa-zisul turism pentru beneficii, șeful guvernului român a admis că este o situație specifică romilor și că această problemă nu se pune atunci când este vorba de români obișnuiți. „Este o situație specifică pentru comunitatea romă. Iar în acest caz sunt de acord că este vorba de o problemă reală pentru toate țările – Franța, de exemplu, Germania și chiar Regatul Unit. Iar în ceea ce privește comunitățile rome, trebuie să avem o strategie alături de Comisia Europeană pentru a-i reintegra pe etnicii romi din România. Această problemă nu se va rezolva în câteva luni. Va fi nevoie de timp și de numeroase eforturi din partea tuturor statelor. Dar dacă vorbim despre românii obișnuiți, nu se pune problema migrației pentru beneficii. Este vorba despre circulația normală în spațiul Uniunii Europene”, a explicat Victor Ponta.

4.1.2. Un al doilea capăt de cerere pe care se întemeiază petiția, constă în faptul că reclamatul asociază comunitatea romă cu infracționalitatea. În acest sens, premierul a declarat: „în fiecare săptămână am pe biroul meu chiar aceste statistici ale dumneavoastră, ale Scotland Yard-ului. Noi ne aflăm pe poziția a treia în ceea ce privește cetățenii care comit infracțiuni, dar ceea ce îi supără pe oameni sunt aceste delikte mărunte, cerșetoria, furturile... Ei provin din minoritate, din minoritatea romă ....”.

4.1.3. O a treia chestiune pe care petenții o reclamă este legată de confuzia pe care premierul susține că se face. Astfel, acesta declară „Victor Ponta: Vedeți, există o nemulțumire clară pentru românii care trăiesc aici în Marea Britanie sau în Franța, pentru că au fost întotdeauna acuzați de lucruri pe care le-ați menționat. Și anume comunitatea romă este confundată cu românii. Iar eu încerc să explic...”.

4.1.4. De asemenea, petenții susțin că premierul neagă explicit discriminarea împotriva comunității rome și invocă studii care ar arăta că această comunitate nu ar suferi din cauza discriminării. Din păcate, toate datele referitoare la stereotipuri, discriminare, distanță socială din studiile sociologice din ultimul deceniu îl contrazic în mod flagrant. Iată câteva exemple: percepția că romii „sunt murdari, hoți și leneși” a fost de 40% în 2004, 81% în anul 2005; împărtășesc ideea conform căreia cei mai mulți romi sunt certați cu legea, 61% sunt de acord cu afirmația „romii sunt o rușine pentru România” etc.

4.1.5. Având în vedere cele de mai sus, petentul consideră că afirmațiile premierului, care fac referire la comunitatea romă din România, intră în categoria discursurilor care instigă la acte de discriminare, în primul rând prin diferențierea pe care o face între populația romă, cetățeni ai României, și românii obișnuiți, conform declarației sale, și încurajează la atitudini discriminatorii prin simplul rol pe care îl are funcția sa.

De maximă gravitate este săvârșirea faptei arătate, de către domnul Victor Ponta în calitate sa de Prim ministru al României. Prin comportamentul său, Primul ministru nu doar încalcă legea, ci dă și un semnal de toleranță ridicată față de declarații sau acte de discriminare la adresa romilor, un șef de guvern are datoria de a prezenta o situație corectă, bazată pe fapte reale și de a trata în mod echitabil toate grupurile etnice și sociale atunci când formulează politici publice sau declarații despre acestea, un Prim ministru nu are voie să arunce o vină socială asupra unor întregi categorii de cetățeni și să explice fenomene sociale care țin de situația economică a țării ca fiind specifice unor minorități, fie ele etnice sau de alt tip.

4.1.6. În drept, petenții invocă prevederile art. 2 alin. (1) și (4), art. 15 din O.G. nr. 137/2000 republicată, art. 16 alin. (4) din Constituția României .

4.1.7. Totodată, petenții invocă și jurisprudența CNCD, Hotărârea nr. 351 din 14 noiembrie 2005, prin care s-a reținut, *inter alia*, că „prin publicarea unor informații neverificate și cu strictă referire doar la apartenența etnică a unor infractori, considerăm că s-a creat o imagine negativă a comunității de romi din județul Hunedoara”.

4.1.8. În cadrul ședinței de audieri, Asociația Agenția pentru Monitorizare a Presei susține că premierul a folosit articolul hotărât singular, „*the Roma community*”, nu s-a referit la grupuri de cetățeni de etnie romă care merg în state precum Franța, Germania sau Marea Britanie pentru avantaje. Prin urmare, premierul nu a folosit termenul de comunitate la plural, „*communities*”. De asemenea, se arată că indiferent de ceea ce a dorit premierul să spună, a reieșit și asocierea comunității rome cu infraționalitatea („furturile mărunte, cerșetoria...provin din minoritatea romă”). De asemenea, invocă jurisprudența CEDO, cauza *Le Pen v France 2010*.

Susținerile reclamatului

4.2.1. În raport cu obiectul petiției, reclamatul precizează, că petenții au preluat o informație de presă prin care s-au redat în mod incomplet declarațiile, printr-o interpretare inexactă a acestora.

În data de 20 martie, reclamatul a susținut un interviu la emisiunea *Hard talk* difuzată pe posturile BBC World News și BBC News Channel, pe tema ridicării restricțiilor pe piața muncii pentru România și Bulgaria la sfârșitul anului 2013.

La începutul interviului s-a prezentat contextul și subiectul de interes public care a determinat invitarea primului ministru al României. Astfel, Zeinab Badawi a deschis emisiunea cu următoarea prezentare:

„Bine ați venit la emisiunea *Hard talk*. La sfârșitul acestui an, românii vor putea să trăiască și să muncească în oricare țară din Uniunea Europeană vor dori. Vor fi ridicate toate restricțiile impuse lor și bulgarilor de unele state membre în momentul în care România și Bulgaria s-au alăturat Uniunii Europene, în urmă cu șase ani. La acea vreme existau îngrijorări potrivit cărora muncitorii din cele două state europene sărace vor migra masiv către țările bogate – și aceste îngrijorări nu s-au risipit încă. Invitatul meu de astăzi la *Hard talk* este Primul ministru al României, Victor Ponta. Domnia sa se află într-o misiune de refacere a imaginii țării sale. Va reuși, oare? Bine ați venit la *Hard talk*, domnule Prim ministru”.

Reținem din introducerea emisiunii, că subiectele puse în discuție sunt de un interes public accentuat pentru societatea din România, dar și pentru cetățenii din statele membre ale Uniunii Europene. De asemenea, declarațiile au un caracter politic.

4.2.2. Redăm în continuare dialogul de la pct. 14-16, obiect al petiției:

14. „Victor Ponta: Știți, nimeni nu poate oferi cifre exacte. Ceea ce are de făcut guvernul britanic – și aici sunt în totalitate de acord – este să ia toate măsurile legale pentru a controla imigrația pentru beneficiul social...”

15. Realizator: Scuzați-mă că vă întrerup, dar vreți să spuneți că sunt unii români care vin în țări ca Marea Britanie și Germania – ambele țări și-au exprimat îngrijorările – pentru turismul pentru beneficii?

16. Victor Ponta: Este o situație particulară a comunității rome și aici sunt de acord că reprezintă o preocupare pentru toate țările – Franța, de exemplu, Germania, Marea Britanie. Pentru comunitatea romă trebuie să avem o strategie – și noi încercăm să implementăm o strategie împreună cu Comisia Europeană în încercarea de a reintegra membrii comunității rome înapoi în România. Această problemă nu se va îmbunătăți în câteva luni, această problemă necesită timp, necesită un efort susținut din partea tuturor țărilor. Dar, dacă vorbim de români, nu este o migrație doar pentru avantaje, este o migrație normală în interiorul UE”.

Reclamatul a introdus în dialog subiectul cetățenilor romani aparținând minorității romilor din Franța, Germania și Marea Britanie, arătând că aceste comunități reprezintă o preocupare pentru statele în cauză, dar că și România face eforturi de reintegrare a acestora la întoarcerea lor în statul de cetățenie. Introducerea acestui subiect în dialog s-a justificat prin agenda mediatică de la nivelul statelor membre ale UE mai sus amintite. Astfel, redăm mai jos o serie de investigații de presă care tratează subiectul cetățenilor români care aparțin etniei rome și care trăiesc în Germania, fiind prezentați ca provocări sociale pentru statele membre ale UE:

- (<http://ftwww.dailymail.co.uk/news/article-2290480/Romanian-migrants-blamed-rise-crime-German-town-Duisburg.html>);

- (http://revistapresei.hotnews.ro/stiri-subiectele_zilei-13470760-der-spiegel-tiganii-romani-emigreaza-germania-pentru-conditii-mai-bune-viata-duisburg-cetatenii-strang-semnatura-imigrantriva-imigrantilor.htm);

- (<http://jurnalul.ro/stiri/externe/daily-mail-sah-mat-la-romania-reportajul-devastator-din-germania-care-arata-de-ce-au-dreptate-britaniciei-sa-se-teama-de-invazia-tiganeasca-638751.html>);

- (<http://m.jurnalul.ro/stiri/externe/beneficii-pentru-imigranti-promise-in-secret-de-marea-britanie-tabloidul-daily-express-socat-de-promisiunile-londrei-638312.html>).

Toate aceste articole de presă, precum și cele din anii anteriori, informează opinia publică de la nivelul statelor UE despre cetățenii români aparținând etniei rome, care trăiesc în comunități compacte (de exemplu tabere) pe teritoriul diferitelor state din Europa, cum ar fi Franța, Germania sau Marea Britanie și care se confruntă cu probleme reale de trai și provoacă o serie de tensiuni în relația cu cetățenii, respectiv cu autoritățile publice ale statelor în cauză. Temerile invocate în relatările de presă mai sus indicate se referă la faptul că aceste grupuri vulnerabile de cetățeni români de etnie romă vor încerca să „profite” de sistemul social din statele UE în urma ridicării restricțiilor.

4.2.3. Scopul intervenției reclamatului a fost să convingă opinia publică europeană asupra faptului că se afla în eroare atunci când generalizează de la un caz particular al unui grup de persoane la toți cetățenii români, indiferent de etnie. Astfel, reclamatul a arătat că România își asumă responsabilitatea pentru cetățenii români de etnie romă din statele europene în cauză.

De asemenea, reclamatul a subliniat că majoritatea cetățenilor români nu migrează pentru avantaje sociale, ci se înscriu în migrația generală a forței de muncă: „Dar, dacă vorbim de

români, nu este o migrație doar pentru avantaje, este o migrație normală în interiorul UE. „*Ce înțelegem prin români care nu migrează pentru avantaje și se înscriu prin migrația normală în interiorul UE?*” Înțelegem toți cetățenii români indiferent de etnie, care migrează în statele UE având competitivitatea profesională de a se integra pe piața muncii și în societățile în cauză, contribuind efectiv la economia și dezvoltarea societății statelor respective.

4.2.4. Reclamatul solicită CNCD să rețină faptul că, nu a vorbit despre întreaga comunitate de romi, cetățeni români, ci a pus în discuție doar romii care trăiesc în condiții sociale dificile în diferite state ale UE și care reprezintă un subiect major de interes public pentru mass-media și pentru statele europene. Aceste comunități nu sunt identificate în primul rând prin apartenența etnică, ci prin condiția socială dificilă în care se află. Ei nu constituie în primul rând un grup vulnerabil din perspectiva apartenenței etnice, ci un grup vulnerabil din prisma condiției sociale.

De asemenea, prin românii care nu migrează doar pentru avantaje în interiorul UE, înțelegem toți cetățenii români indiferent de etnie (adică și romii) care au capacitatea de a aduce o contribuție pentru statele în care migrează.

4.2.5. În drept, apreciem că declarația părții reclamate se încadrează în limitele libertății de exprimare, astfel cum este reglementată prin art. 30 din Constituția României și tratatele internaționale privind protecția drepturilor omului la care România este parte. De asemenea, din analiza obiectului petiției constatăm că nu se întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1), respectiv art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994, prevede în art. 10 ca: „orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare”, iar la alin. (2) al aceluiași articol stipulează și limitele exercitării acestui drept. Raportat la obiectul petiției, astfel cum am arătat, suntem în prezența unei declarații de interes public, și una cu caracter politic, în exercitarea funcției de demnitate publică, de Prim ministru, reprezentant al Guvernului României.

Dezbaterea liberă a dreptului la liberă circulație, a dreptului la muncă a cetățenilor români în statele membre ale UE, respectiv condiția unei părți a cetățenilor români de etnie romă care trăiesc în diferite state europene în condiții sociale dificile și care provoacă dezbateri aprinse în societățile respective și la nivelul dialogului interstatal și european reprezintă o caracteristică fundamentală a dreptului la libertatea de exprimare.

De asemenea, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului protejarea libertății de exprimare a fost motivată în primul rând pe valoarea pe care aceasta o reprezintă ca mijloc pentru a asigura buna funcționare a unei societăți democratice.

Reclamatul consideră că ne situăm în limitele libertății de exprimare având în vedere caracterul politic al declarației, obiect al petiției. În situația discursului politic marja de apreciere a statelor în limitarea libertății de exprimare este mult redusă.

În reținerea acestei marje de apreciere a autorităților cu privire la libertatea de exprimare sunt luate în considerare și elemente legate de calitatea specifică pe care o poate avea autorul discursului (ziarist, politician membru al opoziției, funcționar public etc.) sau persoană lezată (politician, funcționar public, magistrat. persoană privată etc.) precum și mijlocul prin care a fost difuzat mesajul (presa scrisă, televiziune, radio etc.).

5.2.6. Comentariul la afirmația realizatorului s-a referit la un grup restrâns de cetățeni de etnie romă care comit infracțiuni în Marea Britanie și au avut în vedere exclusiv acest criteriu al încălcării legilor acestui stat. Percepția și imaginea publică din Marea Britanie etnicizează

infracțiunile săvârșite de cetățenii români, mass-media referindu-se expres la cetățenii români aparținând comunității de romi. În acest sens, se anexează cu titlu de exemplu câteva relatări de presă. Imaginea publică (inclusiv în mass-media) a cetățenilor români de etnie romă este asociată cu săvârșirea de infracțiuni cu risc scăzut încă cu vizibilitate sporită, precum cerșetoria, furturile din buzunare sau dormitul pe străzi.

5.2.7. Având în vedere cele de mai sus, reclamatul susține că, în speță, nu se întrunesc elementele constitutive ale contravenției prevăzute art. 15 din O.G. nr. 137/2000 republicată, interviul încadrându-se în limitele libertății de exprimare.

V. Motive de fapt și de drept

5.1. În fapt, Colegiul director reține că partea reclamată, în data de 20 martie anul curent, în calitatea sa de Prim Ministru al României, a susținut un interviu la emisiunea *Hard talk* difuzată pe posturile BBC World News și BBC News Channel, pe tema ridicării restricțiilor pe piața muncii pentru România și Bulgaria la sfârșitul anului 2013. Obiectul petiției se raportează la următoarele părți din interviul părții reclamate (utilizăm numerotarea fiecărei fraze din interviu):

- *primul aspect sesizat:*

14. „Victor Ponta: Știți, nimeni nu poate oferi cifre exacte. Ceea ce are de făcut guvernul britanic – și aici sunt în totalitate de acord – este să ia toate măsurile legale pentru a controla imigrația pentru beneficiul social...

15. Realizator: Scuzați-mă că vă întrerup, dar vreți să spuneți că sunt unii români care vin în țări ca Marea Britanie și Germania – ambele țări și-au exprimat îngrijorările – pentru turismul pentru beneficii?

16. Victor Ponta: Este o situație particulară a comunității rome și aici sunt de acord că reprezintă o preocupare pentru toate țările – Franța, de exemplu, Germania, Marea Britanie. Pentru comunitatea romă trebuie să avem o strategie – și noi încercăm să implementăm o strategie împreună cu Comisia Europeană în încercarea de a reintegra membrii comunității rome înapoi în România. Această problemă nu se va îmbunătăți în câteva luni, această problemă necesită timp, necesită un efort susținut din partea tuturor țărilor. Dar, dacă vorbim de români, nu este o migrație doar pentru avantaje, este o migrație normală în interiorul UE”.

- *al doilea aspect sesizat:*

35. „Realizator: De ce credeți că România, în special, are una dintre cele mai rele imagini, poate chiar cea mai rea dintre toate statele din UE? De ce credeți că este așa? [...]

41. Realizator: Deci nu vă supărați dacă sunteți asociați cu acest vampir? Dar, o mult mai serioasă legătură, în mințile multor oameni, este despre delict, de exemplu, dacă priviți la cifrele Scotland Yard-ului pentru anul trecut, aici, în Londra, 49,2% dintre toți cei arestați pentru cerșetorie au fost români și 19% dintre toți cei arestați pentru furt au fost români. Deci, oamenii se gândesc. Îhm... români...

42. Victor Ponta: Aceasta este o problemă serioasă și nu am de gând să spun că nu este adevărat, pentru că, desigur, în fiecare săptămână am pe biroul meu chiar aceste statistici ale dumneavoastră, ale Scotland Yard-ului. Noi ne aflăm pe poziția a treia în ceea ce privește cetățenii care comit infracțiuni, dar ceea ce îi supără pe oameni sunt aceste delict mărunte, cerșetoria, furturile. Vă spun încă o dată că aceasta este o problemă importantă, pentru că majoritatea oamenilor sunt arestați. Ei provin din minoritate, din minoritatea romă și noi nu

am fost eficienți în crearea unor strategii încununate de succes pentru a-i reintegra, înapoi, acasă, în România. Și aici noi avem nevoie de ajutorul comunității europene.

43. Realizator: Când vă plângeți de modul în care românii sunt percepuți în Uniunea Europeană și simțiți că aceasta este nejustificat, trebuie să ne uităm la comunitatea romă, câteodată numiți țigani, trebuie să privim la tipul de tratament prejudiciabil pe care ei înșiși îl primesc în România. Iar oamenii se întrebă dacă aceasta nu afectează forța morală a argumentelor dumneavoastră.

44. Victor Ponta: Vedeți, există o nemulțumire clară pentru românii care trăiesc aici în Marea Britanie sau în Franța, pentru că au fost întotdeauna acuzați de lucruri pe care le-ați menționat. Și anume comunitatea romă este confundată cu românii. Iar eu încerc să explic...

45. Realizator: Dar comunitatea romă este română.

46. Victor Ponta: Da. Aceasta este ceea ce încerc să explic. Faptul că ești nemulțumit sau că încerci să discriminezi comunitățile rome nu va rezolva problema”.

5.2. Colegiul director va analiza obiectul petiției raportat la întregul interviu, având în vedere contextul, scopul, natura declarațiilor, respectiv calitatea de persoană publică a părții reclamate. Aceste elemente de analiză sunt necesare în vederea stabilirii limitei libertății de exprimare în speța de față.

Contextul și scopul interviului este specificat de realizatorul emisiunii, care arată că subiectul supus dezbaterii se leagă de ridicarea la finalul anului curent a tuturor restricțiilor impuse românilor în UE. Această măsură provoacă îngrijorări în unele state membre ale UE din perspectiva migrației forței de muncă din cauza sărăciei. Scopul interviului cu partea reclamată, Primul ministru al României, este demontarea acestor îngrijorări și refacerea imaginii României.

Declarațiile supuse analizei sunt de natură politică, iar calitatea părții reclamate este de înalt demnitar al statului român și om politic.

5.3. În drept, în soluționarea prezentei petiții apreciem că sunt incidente următoarele texte de lege:

➤ art. 10 și art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale;

➤ art. 1 alin. (3), art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția României, revizuită în 2003;

➤ art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. nr. 137/2000).

5.4. Libertatea de exprimare constituie valoarea fundamentală a unei societăți democratice și plurale. Din această perspectivă, libertatea de exprimare are un rol substanțial în rândul drepturilor fundamentale cuprinse în Constituție și constituie trunchiul comun pentru exercitarea drepturilor fundamentale din sfera comunicării. În această sferă se includ: dreptul la libertatea presei, dreptul la libera exprimare a creațiilor artistice sau cele din zona literaturii, libertatea de predare a științei și libertatea creației. De asemenea, de acest trunchi comun se leagă și libertatea conștiinței, a religiei și libertatea de întrunire. Acest grup de drepturi asigură participarea avizată a cetățeanului la procesele sociale și politice. Exprimarea liberă a opiniilor și credințelor, chiar și a celor nepopulare sau atipice, reprezintă condiția fundamentală a existenței unei societăți vii și capabilă de dezvoltare.

În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și acele care șochează sau deranjează. Acestea

sunt cerințele pluralismului, toleranței, spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică. (CEDO, *Lingens c. Austriei*, nr. 9815/82, hotărârea din 8 iulie 1986).

Libertatea de exprimare nu este însă un drept absolut și comportă limitări în situații expres prevăzute de lege. În acest sens, este relevantă practica Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg în aplicarea art. 14 din Convenția europeană a drepturilor omului. Necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită de o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei „nevoii imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere (*C. Bîrsan*, Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, p. 801). Protecția demnității umane este una dintre valorile protejate în raport cu libertatea de exprimare. Libertatea de exprimare este susținută până la limita în care încalcă un alt drept fundamental într-o măsură atât de gravă, încât dreptul la libertate de exprimare devine secundar. Libertatea de exprimare acoperă și declarațiile jignitoare până la momentul la care acestea nu conduc la incitare violentă (*Surek și Ozdemri c. Turciei*, *Karatas c. Turciei*, *Oberschlick-Austria și Nilse – Johnsen c. Norvegiei* – CEDO).

5.5. În cazul de față analizăm declarația unei persoane care ocupă o înaltă funcție de demnitate din stat, cea de Prim ministru. Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare, această calitate poate fi asemănată cu cea a oamenilor politici sau a funcționarilor publici. Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană, dar în mod deosebit are un caracter indispensabil pentru persoanele alese în funcții de demnitate publică, pentru partidele politice și pentru membrii acestora, deoarece ei reprezintă pe cei care le dau votul, răspund preocupărilor acestora și le apără interesele (a se vedea *C. Bîrsan*, Convenția europeană a drepturilor omului, comentată și adnotată, vol. I, pag. 750, pct. 66). Ingerința în limitele libertății de exprimare a unei persoane aflate în funcție de demnitate publică induce responsabilități deosebite instituțiilor statului.

Una dintre principalele caracteristici ale democrației constă în posibilitatea pe care ea o oferă de a rezolva prin dialog, fără a se recurge la violență, problemele pe care le are de soluționat un stat, chiar și atunci când acestea sunt extrem de dificile sau stânjenitoare, iar democrația se „hrănește” din libertatea de exprimare” (ibidem, pct. 66).

Colegiul este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportat la declarația reclamatului obiect al prezentei petiții. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și în consecință se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- să fie prevăzută de lege (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă);
- să urmărească un scop legitim;
- să fie necesară într-o societate democratică; și
- să fie proporțională cu scopul urmărit (*C. Bîrsan*, Convenția europeană a drepturilor omului, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. nr. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborate cu

art. 2. alin. (8) din O.G. nr. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la liberă exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciem că ambele texte normative sunt previzibile și accesibile, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Raportat la scopul legitim urmărit prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare se urmărește protejarea demnității umane și a drepturilor morale ale cetățenilor aparținând minorității romă din România.

Protecția demnității unei persoane aparținând unei minorități naționale, grup vulnerabil, constituie un scop legitim într-o societate democratică. Pentru a se produce o atingere, încălcare a demnității umane, ca drept constituțional protejat, declarațiile, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

- un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională;

- ori un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui grup de persoane legat de apartenența acestora la o etnie – astfel cum prevede art. 15 din O.G. nr. 137/2000, republicată.

Suntem în prezența unui comportament manifestat în public, un interviu la un post de televiziune cu acoperire națională și internațională.

5.6. Din interpretarea textului interviului (pct. 15-16) reiese că partea reclamată nu generalizează o situație particulară la întreaga comunitate de romi. Partea reclamată aduce în discuție doar situația comunităților de romi din Franța, Germania și Marea Britanie care trăiesc în condiții sociale dificile și care sunt obiectul unei ample dezbateri publice în societatea statelor mai sus amintite. Cadrul declarațiilor este dat chiar de contextul în care sunt acestea făcute, respectiv pe postul de televiziune britanic, moderatoarea întreabă doar de comunitățile din Marea Britanie și Germania (pct. 15), și pune în discuție statisticele Scotland Yard-ului, serviciul de poliție britanic (pct. 41). În acest sens, reclamatul anexează articole din presa statelor în cauză în care cetățenii români de etnie romă sunt prezentați ca o provocare pentru sistemul de ajutoarelor sociale și pentru relațiile sociale ale localităților din statele UE. Situația acestor comunități a fost prezentată în dezbaterea publică ca un argument pentru păstrarea interdicțiilor pentru cetățenii români și bulgari, chiar și după 1 ianuarie 2014.

Punerea în discuție a situației cetățenilor români de etnie romă care trăiesc în mod compact în tabere sau în comunități caracterizate de o situație socială dificilă este justificată în raport cu subiectul emisiunii. Situația acestor comunități este de interes public la nivelul statelor UE (în special Marea Britanie, Germania, Franța). Subiectul este pe agenda relațiilor bilaterale dintre România și statele membre ale UE.

Astfel de interviuri la nivelul înalților demnitari, presupun o pregătire și o analiză media preliminară.

Comparația cu „românii obișnuiți” nu s-a fundamentat pe criteriul de apartenență etnică, ci socială. Prin români obișnuiți partea reclamată a avut în vedere acei cetățeni români, indiferent de apartenența etnică (inclusiv romi), care se stabilesc în statele UE având capacitatea competitivă de a se integra pe piața muncii și în societate, contribuind la dezvoltarea acesteia.

5.7. Diferențierea s-a realizat pe criteriul social și nu pe cel etnic. Reproșul care poate fi formulat părții reclamate se referă la exprimarea mai puțin exactă în privința criteriului de diferențiere și la lipsa nuanțării în declarații, în sensul în care pot să existe și alți cetățeni

români decât cei aparținând etniei rome, care să călătorească în statele UE în scopul obținerii de ajutoare de stat.

Prin aceste declarații, partea reclamată a dorit să pună în dezbatere subiectul comunităților cetățenilor români de etnie romă care trăiesc în condiții sociale precare în diferite state ale UE, astfel cum acest subiect apare în realitate în mass-media și în percepția cetățenilor din aceste state. Aceste percepții conțin prejudecăți și stereotipuri negative. Reclamatul își exprimă îngrijorarea privind imposibilitatea de a identifica soluții efective prin ascunderea problemelor reale cu care se confruntă aceste comunități. O astfel de atitudine este contraproductivă și în demersul de contracarare a prejudecăților negative.

Aceste aspecte însă nu conduc la concluzia existenței un comportament care a avut ca scop sau vizează crearea unei atmosfere ostile, degradante și umilitoare la adresa întregii comunități de cetățeni români de etnie romă.

5.8. În privința părții a doua din declarația apreciată ca fiind discriminatorie, realizatorul emisiunii aduce în discuție precaritatea imaginii României în diferite state ale UE, în speță în Marea Britanie. Sub acest aspect, se arată că legătura cu România în „mințile multor oameni” se realizează prin delictele pe care le săvârșesc cetățenii români, în speță pentru cerșetorie (49,2% din cei arestați) și pentru furt (19% dintre cei arestați). În reacția sa, partea reclamată confirmă datele prezentate de realizator și arată că în percepția oamenilor apar ca fiind supărătoare delictele mărunte, cum ar fi cerșetoria și furturile. Partea reclamată arată că aceste delictes mărunte sunt săvârșite de persoane care provin din minoritatea romă.

Colegiul director constată că și în această parte a interviului, reclamatul nu generalizează la întreaga comunitate de romi, ci vorbește doar de un grup restrâns de cetățeni români aparținând etniei rome care săvârșesc infracțiuni mărunte. Cauza acestor fapte este identificată de reclamat în eșecul strategiilor de integrare a acestor persoane în societatea din România și nu în apartenența lor etnică. Din nou, partea reclamată își fundamentează declarația pe percepția cetățenilor britanici.

Partea reclamată realizează o autocritică prin recunoașterea eșecului integrării în societatea a unei părți a cetățenilor români aparținând etniei rome, arătând că soluția nu este discriminarea cetățenilor români de etnie romă (pct. nr. 46 din interviu).

Partea reclamată a fost în eroare atunci când a generalizat, luând în considerare preponderent percepția publică din Marea Britanie, considerând că toate delictesle mărunte (cerșit și furt) sunt săvârșite de cetățeni români de etnie romă. Aceasta nu a subliniat faptul că declarația sa pune în discuții percepții și nu statistici pe criteriul de etnie, respectiv nu a arătat că apartenența etnică nu are legătură cu săvârșirea unor infracțiuni.

Aceste omisiuni nu sunt însă de natură a afecta întreaga comunitate de romi, cetățeni români.

5.9. Raportat la ambele declarații, din analiza textului rezultă că Primul ministru, parte reclamată, a procedat la comentarea unei realități care este de o perioadă de timp pe agenda publică și politică din Marea Britanie și în alte state ale UE, mai precis situația cetățenilor români de etnie romă care trăiesc în condiții sociale dificile (tabere, ghetouri), fapt ce a generat un val de indignare în rândul opiniei publice din statele UE în cauză. Opinia publică din aceste state a făcut presiuni asupra factorului politic autohton pentru a lua măsuri în privința cetățenilor români de etnie romă care trăiesc în condiții sociale dificile, iar factorul politic a formulat rezerve cu privire la ridicarea interdicțiilor de muncă față de cetățenii

români, modificând sistemul de asistență socială (a se vedea Marea Britanie, a se vedea Hotărârea nr. 411/2011 din dosarul 352/2011).

În acest context, situația cetățenilor români de etnie romă care trăiesc în aceste state ale UE, a constituit un subiect de dezbatere publică și a condus la reacții în societate. Aceste reacții deseori se caracterizează prin etnicizarea faptelor reprobabile și a infracțiunilor, prin culpabilizarea generală a cetățenilor români de etnie romă, prin proteste în fața reprezentanței diplomatice a României împotriva cerșetoriei practicate de cetățenii români de etnie romă, respectiv prin atitudini xenofobe și rasiste.

Obiectul petiției, referirea reclamatului, Primul ministru, este circumscrisă la „comunitățile de romi” care constituie o preocupare în state precum Franța, Germania și Marea Britanie și care trăiesc în condiții sociale dificile și determină dezbateri publice cu privire la conviețuirea lor cu populația autohtonă. Primul ministru a făcut trimitere la o problemă publică identificând cauzele acesteia în eșecul politicilor de integrare a acestor cetățeni români și nu în apartenența etnică a acestora.

5.10. Constatăm că în declarația supusă analizei nu există o generalizare de la un caz particular la întreaga comunitate a cetățenilor români aparținând etniei rome, ci doar cu privire la grupurile de romi identificați ca autori ai unor fapte reprobabile sau la grupurile de romi care trăiesc în condiții sociale dificile.

Constatăm că nu există niciun element de incitare împotriva cetățenilor români aparținând minorității rome, nu suntem în prezența unui „pericol evident și prezent” (*clear and present danger*), existând posibilitatea de reacție publică la adresa declarațiilor părții reclamate. Mai mult, în pct. 46 al interviului reclamatul condamnă discriminarea persoanelor de etnie romă arătând că această atitudine nu este o rezolvare.

Considerăm, că într-o societate democratică nu se impune măsura limitării libertății de exprimare în acest caz.

Faptele sesizate nu depășesc limitele libertății de exprimare, nu constituie fapte de discriminare pe criteriul apartenenței etnice, în sensul în care se impune constatarea unei contravenții și aplicarea unei sancțiuni contravenționale ca instrument juridic.

Reclamatul a pus în dezbatere un subiect care prezintă un interes major pentru România și Uniunea Europeană: ridicarea interdicțiilor pe piața muncii pentru cetățenii români, situația comunităților de romi, cetățeni români, care trăiesc în condiții sociale dificile în diferite state ale UE, infraționalitatea cetățenilor români și imaginea României. Toate aceste subiecte de interes public tulbură echilibrul social al diferitelor state ale UE.

Faptul că dezbateră subiectului și identificarea soluțiilor sunt dificile și pot fi stânjenitoare nu reduce, ci din contră, crește responsabilitatea liderilor politici, în particular, a președintelui statului, de a se adresa cu sinceritate opiniei publice, străine, românești, dar și comunității rome, pentru a căuta împreună soluțiile adecvate.

Sensibilitatea la discursul Primului ministru, reclamat, care motivează plângerile petenților se explică prin faptul că aceste subiecte au generat deseori atitudini romafoabe, până la incitări de natură urii rasiale și etnice. Discursul care face obiectul acestei petiții nu are ca motivație și nu reprezintă o incitare de acest tip, ci se adresează strict unei stringente probleme interne și internaționale a României, pentru care este nevoie de o dezbatere cât mai deschisă. A limita exercițiul libertății de exprimare într-un astfel de context înseamnă a se renunța tocmai la rolul ei specific și vital în rezolvarea problemelor spinoase ale democrației.

5.11. Considerăm că lipsa de rigoare a discursului persoanelor aflate în funcții de demnitate publică, atunci când se exprimă cu privire la importante chestiuni publice, nu poate fi corectată prin limitarea libertății de exprimare și prin aplicarea unei sancțiuni contravenționale. Democrația se hrănește din libertatea de exprimare, limitele comunicării pot fi depășite, pas cu pas, tocmai prin argumentare și deci prin dialog. Cu atât mai serios este pericolul negării libertății de exprimare când aceasta folosește temele egalității de șanse și nediscriminării într-un instrument al luptei politice interne, compromițându-le.

Inadecvarea unor termeni și neglijența în exprimare nu schimbă semnificația declarației Primului ministru. Totuși, pentru viitor, statutul constituțional al Primului ministru și rolul acestuia în cadrul democrației constituționale îl obligă să își aleagă forme adecvate de exprimare, astfel încât prin declarațiile publice să evite comentarii interpretabile și care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței.

În acest sens, reamintim că, „libertatea e semnul de noblețe al omului, dar, ca orice noblețe, ea implică responsabilități. Exercițiul libertății fără sentimentul responsabilității, înseamnă condamnarea ei (A. Hurmuz, *Exceleța legii*, Ed. Semne, București, 2007, p. 68).

La adoptarea prezentei soluții s-a avut în vedere și Hotărârea CNCD nr. 180/2007, menținută de sentința civilă nr. 1577/2008 a Curții de Apel București și confirmată ulterior prin decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție (obiectul petiției a fost comparabil cu cel din prezenta plângere, partea reclamată având calitatea de Primul ministru al României la momentul soluționării petiției).

Pentru considerentele de mai sus, Colegiul director, cu 7 voturi pentru și 1 vot împotriva, decide că faptele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. nr. 137/2000, republicată, și se încadrează în limitele libertății de exprimare.

Opinie separată exprimată de Haller István:

O.S. 5.1. În fapt, constat că cel care a realizat interviul cu reclamatul a încercat să afle numărul celor care ar dori să-și caute un loc de muncă în Regatul Unit, pe considerentul că un val de persoane care își caută un loc de muncă ar perturba piața muncii. La această întrebare reclamatul nu a răspuns, însă a schimbat tema, considerând că britanicii ar trebui să se teamă de imigrația pentru beneficiul social. Realizatorul emisiunii chiar se miră de ridicarea unei astfel de probleme: „Scuzați-mă că vă întrerup, dar vreți să spuneți că sunt unii români care vin în țări ca Marea Britanie și Germania — ambele țări și-au exprimat îngrijorările — pentru turismul pentru beneficii?” Întrebare la care imediat reclamatul dă o replică etnicizând problema: „Este o situație particulară a comunității rome și aici sunt de acord că reprezintă o preocupare pentru toate țările — Franța, de exemplu, Germania, Marea Britanie. Pentru comunitatea romă trebuie să avem o strategie — și noi încercăm să implementăm o strategie împreună cu Comisia Europeană în încercarea de a reintegra membrii comunității rome înapoi în România. Această problemă nu se va îmbunătăți în câteva luni, această problemă necesită timp, necesită un efort susținut din partea tuturor țărilor. Dar, dacă vorbim de români, nu este o migrație doar pentru avantaje, este o migrație normală în interiorul UE”. Se poate observa că reclamatul, în mod deliberat, a schimbat tema discuției pentru a da vina pe comunitatea romă și de a nu mai discuta de efectele ce s-ar produce pe piața muncii dacă ar fi deschisă cetățenilor români și bulgari. În continuare, reclamatul mai afirmă: „Există o problemă în ceea ce privește comunitatea romă”. Se poate observa — cu minime cunoștințe de gramatică a

limbii române — faptul că reclamatul vorbește despre întreaga comunitate romă, la singular, și nu de „anumite comunități de romi” (ceea ce tot ar reprezenta o etnicizare a problematicii). Realizatorul interviului din nou încearcă să revină la problema locurilor de muncă, afectarea pieții de muncă, la care practic nu primește răspuns concret. După care realizatorul pune în discuție stereotipurile negative legate de România, ocazie cu care reclamatul își expune părerile care leagă infraționalitatea de apartenența la comunitatea etnică (din nou la modul singular): „Aceasta este o problemă serioasă și nu am de gând să spun că nu este adevărat, pentru că, desigur, în fiecare săptămână am pe biroul meu chiar aceste statistici ale dumneavoastră, ale Scotland Yard-ului. Noi ne aflăm pe poziția a treia în ceea ce privește cetățenii care comit infracțiuni, dar ceea ce îi supără pe oameni sunt aceste delikte mărunte, cerșetoria, furturile. Vă spun încă o dată că aceasta este o problemă importantă, pentru că majoritatea oamenilor sunt arestați. Ei provin din minoritate, din minoritatea romă și noi nu am fost eficienți în crearea unor strategii încununate de succes pentru a-i reintegra, înapoi, acasă, în România. Și aici noi avem nevoie de ajutorul comunității europene”. Referitor la această etnicizare realizatorul interviului își exprimă îngrijorarea: „Trebuie să privim la tipul de tratament prejudiciabil pe care ei înșiși îl primesc în România. Iar oamenii se întrebă dacă aceasta nu afectează forța morală a argumentelor dumneavoastră. [...] Cine discriminează comunitățile rome? Sunt oamenii dumneavoastră din România...”. La acest comentariu reclamatul neagă existența discriminării romilor din România: „În România nu se întâmplă acest lucru și de aceea, potrivit tuturor studiilor, în România comunitățile rome nu sunt discriminate”. Doar după ce este pus în fața unor cifre reclamatul recunoaște că există, într-adevăr, o problemă.

O.S. 5.2. O.G. nr. 137/2000 privind combaterea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată (în continuare O.G. nr. 137/2000) la art. 2 alin. (1) prevede: „Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.

O.S. 5.3. Astfel se poate considera discriminare

- o diferențiere,
- bazată pe un criteriu,
- care atinge un drept.

O.S. 5.4. În conformitate cu jurisprudența CEDO în domeniu, diferența de tratament devine discriminare atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-și găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă”. CEDO a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (de exemplu:

Fredin c. Suediei, 18 februarie 1991; *Hoffman c. Austriei*, 23 iunie 1993, *Spadea și Scalabrino c. Italiei*, 28 septembrie 1995, *Stubbings și alții c. Regatului Unit*, 22 octombrie 1996).

O.S. 5.5. Constat că există o diferențiere, reclamatul se referă în context negativ la romi (doresc să obțină doar beneficii sociale și comit infracțiuni) iar privind românii consideră că ei doresc doar să lucreze cinstit.

O.S. 5.6. Criteriul de diferențiere este cel al apartenenței etnice.

O.S. 5.7. În conformitate cu prevederile Convenției internaționale privind combaterea tuturor formelor de discriminare rasială, adoptată de Adunarea generală a ONU la 21 decembrie 1965, „expresia *discriminare rasială* are în vedere orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică” [art. 1 alin. (1)], prin urmare orice discriminare etnică practic intră în categoria de discriminare rasială. În concluzie pentru cauza în față se poate stabili că sunt incidente tratatele internaționale privind discriminarea rasială.

O.S. 5.8. Dreptul restrâns este dreptul la demnitate, garantat de Constituția României.

O.S. 5.9. În concluzie, sunt incidente prevederile art. 2 alin. (1) a O.G. nr. 137/2000, republicată. Afirmății care leagă apartenența etnică de fapte imorale sau infracționale reprezintă discriminare directă, întrucât se creează o deosebire pe bază de apartenență etnică, care are ca efect restrângerea exercitării, în condiții de egalitate, a dreptului la demnitate.

O.S. 5.10. Trebuie reținut faptul că reclamatul a avut calitate de procuror și, din când în când, îndeplinește și funcția de ministru de justiție. În această calitate ar trebui să știe faptul că în România există grave probleme privind comportamentele de eludare a legii. Mulți cetățeni, inclusiv politicieni, chiar și miniștri din actualul guvern, se cred deasupra legii, consideră că pot plagia după bunul plac, pot nega Holocaustul fără nicio consecință, pot face declarații rasiste, pot deturna banul public către firme în care au interese proprii. România este o țară în care personaje ca George Becali reprezintă modele de comportament pentru tineret, iar realizarea statului de drept este considerat doar un moft al Uniunii Europene și nu un interes al României. În calitatea lui de jurist, care a devenit Primul ministru al României ar trebui să se preocupe de programele educaționale din școli care nu oferă cunoștințe reale privind sistemul juridic, privind importanța respectării legislației, privind necesitatea combaterii unor fenomene negative din societate. Totodată ar trebui să cunoască faptul că mai multe segmente din societate se confruntă cu discriminarea zilnică (persoanele cu dizabilități, femeile), între care se află și comunitatea romă. Ca cetățean al României mă indignă profund comportamentul Primului ministru care încearcă să nege realitățile, pe care le recunoaște doar când este pus în fața unor cifre: România a fost condamnată de CEDO în mod repetat pentru discriminarea romilor, Guvernul României nu a implementat programele asumate ca efect al acestor decizii, CNCDD constată cu o frecvență suficient de mare discriminarea romilor, iar instanțele de judecată din România au menținut o mare parte a acestor constatări. Este extrem de grav ca un prim ministru să nu cunoască sau să încerce să ascundă adevăruri importante. Dacă reclamatul într-adevăr dorește să combată infracționalitatea, ar trebui să recunoască existența problemei la nivelul țării și nu la nivelul unor comunități etnice, să-i găsească rădăcinile și să caute soluții. În mod similar, pentru a combate discriminarea, ar trebui să recunoască existența fenomenului. Pentru reclamat însă există o singură discriminare: cea a românilor, care nu sunt lăsați să plece în Regatul Unit pentru a lucra acolo. În loc de a găsi soluții naționale, dorește să exporte problemele. În accepțiunea mea și ascunderea adevărului este minciună. Conform datelor, 92% din fraudele de la bancomate sunt comise de români prin carduri replică și

furturi la bancomate (<http://www.bankingnews.ro/carduri-replica-bancomate.html>). Am impresia că acest tip de infracționalitate e greu de pus pe seama romilor.

O.S. 5.11. Conform art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată: „Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia”.

O.S. 5.12. Se poate constata că afirmația a fost făcută în public, și vizează atingerea demnității, creează o atmosferă ostilă, degradantă, umilitoare la adresa tuturor persoanelor române, a întregii comunități, despre care pomenește reclamatul, în mod repetat. Astfel sunt incidente și prevederile art. 15 al O.G. nr. 137/2000.

O.S. 5.13. În apărarea sa, reclamatul a invocat libertatea de exprimare, prin urmare voi analiza limita dintre dreptul la demnitate și libertatea de exprimare, raportându-mă la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) în domeniu, în complexitatea sa, și nu doar a cauzisticii favorabile, cum ar dori reclamatul.

O.S. 5.14. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (cunoscut în general sub denumirea de Convenția europeană a drepturilor omului, în continuare **Convenția**) prevede, la art. 10 alin. (2), limitarea libertății de exprimare: „Exercitarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau unor sancțiuni prevăzute de lege care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”. Prin urmare, în conformitate cu acest tratat internațional, în Europa libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Nu este lipsit de relevanță nici faptul că libertatea de exprimare este singurul drept cu privire la care Convenția subliniază: „comportă îndatoriri și responsabilități”. Totodată, art. 17 al Convenției interzice abuzul de drept: „Nicio dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup, sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de aceasta convenție”.

O.S. 5.15. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare **CEDO**) analizează, în ordine, următoarele aspecte:

- existența unei limitări a libertății de exprimare;
- legalitatea restrângerii libertății de exprimare prin:
  - existența unei norme juridice care prevede restrângerea;
  - calitatea normei juridice, și anume
    - accesibilitatea,
    - precizitatea,
    - previzibilitatea normei;

- legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de *Convenție* (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);

- necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

O.S. 5.16. În mod evident, orice sancționare a limbajului discriminator, chiar și doar printr-un avertisment de natură contravențională, reprezintă o limitare a libertății de exprimare.

O.S. 5.17. Privind legalitatea restrângerii, situația din România este cât se poate de clară. Decizia nr. 62 din 18 ianuarie 2007 a Curții Constituționale promovează respectarea dreptului la demnitate; există și o protejare a dreptului la demnitate prin art. 15 al O.G. nr. 137/2000 privind combaterea tuturor formelor de discriminare, republicată, accesibilă (prin publicarea în Monitorul Oficial al României), cu sancțiuni evidente.

O.S. 5.18. Consider că într-adevăr apar probleme privind în mod special previzibilitatea normei. În situația în care Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este lipsit de un sediu adecvat, de un buget ce ar putea asigura funcționarea normală (inclusiv derularea unor proiecte de prevenirea faptelor de discriminare) este posibil ca membrii Colegiul director să se abțină în a lua decizii importante privind politicienii care decid condițiile financiare ale instituției. În mod similar, dacă numirile membrilor Colegiului director sunt numiri politice, fără a ține cont de condiția legală [art. 23 alin. (3) al O.G. nr. 137/2000: „Poate fi numit membru al Colegiului director orice cetățean român care îndeplinește cumulativ următoarele condiții: (...) are o activitate recunoscută în domeniul apărării drepturilor omului și combaterii discriminării”], este extrem de greu ca această instituție să aibă o cazuistică uniformă, astfel se întâmplă ca în anumite cauze CNCD constată caracterul discriminator al menționării culorii părului unei politiciene, iar în alte cauze să nu constate caracterul discriminator al afirmațiilor care atribuie fapte infracționale întregii comunități de romi. Norma ar putea deveni previzibilă dacă factorii politici, inclusiv reclamatul, ar dori acest lucru. Ar trebui să se gândească și la faptul că raporturile politice se pot schimba, astfel inconsecvența deciziilor l-ar putea afecta în mod negativ la un moment dat.

O.S. 5.19. Legitimitatea sancționării este dată prin nevoia de a proteja, în principal, reputația și drepturile altora, dar se poate invoca, spre exemplu, și siguranța publică, apărarea ordinii, protecția moralei etc.

O.S. 5.20. Necesitatea restrângerii într-o societate democratică este elementul cel mai subiectiv din analiza CEDO. Având în vedere acest fapt, CEDO a elaborat un set de principii aplicabile în domeniu:

a) libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (*Handyside c. Regatului Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olandei*, nr. 8348/78 și nr. 8406/78, 11 octombrie 1979; *Lingens c. Austriei*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §41; *Castells c. Spaniei*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Otto-Preminger-Institute c. Austriei*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Jersild c. Danemarcei* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31; *Wingrove c. Regatului Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §52; *Incal c. Turciei*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46; *Fressoz și Roire c. Franței* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45;

Ceylan c. Turciei [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğan și Ince c. Turciei*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turciei*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turciei*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/i; *Sürek c. Turciei*, nr. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turciei*, nr. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turciei*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/i; *Öztürk c. Turciei* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegiei* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Karkin c. Turciei*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §27; *Erdoğan c. Turciei*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *İbrahim Aksoy c. Turciei*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §51; *E.K. c. Turciei*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §69; *Gündüz c. Turciei*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §37);

b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indiferente, ci și cele care ofensează, șochează sau incomodează statul sau orice parte a populației; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică; libertatea de exprimare are și excepții, dar care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângeri trebuie stabilită în mod convingător (*Handyside c. Regatului Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olandei*, nr. 8348/78 și nr. 8406/78, 11 octombrie 1979; *Castells c. Spaniei*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Otto-Preminger-Institute c. Austriei*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Incal c. Turciei*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46; *Fressoz și Roire c. Franței* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Ceylan c. Turciei* [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğan și Ince c. Turciei*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turciei*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turciei*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/ii; *Okçuoğlu c. Turciei*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/i; *Öztürk c. Turciei* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegiei* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *Erdoğan c. Turciei*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39/i; *E.K. c. Turciei*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §69; *Karkin c. Turciei*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §27);

c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (*Handyside c. Regatului Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olandei*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979); astfel, între altele, în contextul opiniilor religioase și credințelor este legitim să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; statele au o marjă de apreciere când reglementează libertatea de exprimare în relație cu afirmații care ofensează convingerile personale, în special cele morale sau religioase (*Otto-Preminger-Institute c. Austriei*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Wingrove c. Regatului Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §52; *Gündüz c. Turciei*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §37);

d) în cazul moralității nu este posibil să se ajungă la un concept uniform european privind semnificația religiei în societate; chiar și în interiorul unui stat pot exista variații ale conceptului; prin urmare nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă privind ceea ce reprezintă o limitare permisibilă a libertății de exprimare dacă exprimarea se îndreaptă

împotriva sentimentului religios al altora; o marjă de apreciere trebuie lăsat prin urmare autorităților naționale în a stabili necesitatea unei astfel de limitări; această situație însă nu exclude o supervizare din partea CEDO (*Otto-Preminger-Institute c. Austriei*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §50; *Wingrove c. Regatului Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §58);

e) îndatoririle și responsabilitățile legate de exercitarea libertății de exprimare au o semnificație specială în situații de conflict sau de tensiuni, o grijă particulară trebuie manifestată față de vehicularea prin presă a limbajului urii sau a promovării violenței (*Sürek și Özdemir c. Turciei*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §63; *Sürek c. Turciei*, nr. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §60; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §42);

f) toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (*Gündüz c. Turciei*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §40);

g) art. 17 al Convenției previne ca grupurile totalitare sau persoanele care incită la ură rasială să exploateze în propriul interes principiile enunțate, întrucât scopul acestor grupări este de a distruge drepturile și libertățile; această prevedere se referă și la activitățile politice (*Glimmerveen și Hagenbeek c. Olandei*, nr. 8348/78 și nr. 8406/78, 11 octombrie 1979; *Ohensberger c. Austriei*, nr. 21318/93, 2 septembrie 1994);

h) abuzul cu libertatea de exprimare nu este compatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (*Witzsch c. Germaniei*, nr. 7485/03, 13 decembrie 2005);

i) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția art. 10 al Convenției (*Jersild c. Danemarcei* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §35; *Gündüz c. Turciei*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §41);

j) atacurile vehemente împotriva grupurilor religioase sau etnice sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție, și anume toleranța, pacea socială și nediscriminarea (*Norwood c. Regatului Unit*, nr. 23131/03, 16 noiembrie 2004, *Ivanov c. Rusiei*, nr. 35222/04, 20 februarie 2007);

k) se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă; statele au o anumită marjă de apreciere privind existența nevoii, dar această apreciere se completează cu supervizarea europeană atât a legislației cât și a modului de aplicare al legislației de instanțele independente; CEDO este împuternicit să ofere interpretarea în ce măsură restricția sau sancționarea este reconciliabilă cu libertatea de exprimare (*Handyside c. Regatului Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Lingens c. Austriei*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §39; *Otto-Preminger-Institute c. Austriei*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §50; *Wingrove c. Regatului Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §53; *Incal c. Turciei*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §52; *Lehideux și Isorni c. Franței*, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, §51; *Fressoz și Roire c. Franței* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Ceylan c. Turciei* [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğan și Ince c. Turciei*, nr. 25067/94 și nr. 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turciei*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turciei*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/iii; *Sürek c. Turciei*, nr. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turciei*, nr. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turciei*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/ii; *Öztürk*

c. Turciei [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegiei* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *News Verlags Gmbh & CoKG c. Austriei*, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, §52; *Erdoğan c. Turciei*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §53; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *İbrahim Aksoy c. Turciei*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §53; *E.K. c. Turciei*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §71; *Karkin c. Turciei*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §29-30; *Gündüz c. Turciei*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §38);

l) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (*Jersild c. Danemarcei* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31; *Incal c. Turciei*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §52; *Lehideux și Isorni c. Franței*, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, §51; *Fressoz și Roire c. Franței* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Erdoğan și Ince c. Turciei*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turciei*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek c. Turciei*, nr. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turciei*, nr. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turciei*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/iii; *Öztürk c. Turciei* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegiei* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *News Verlags Gmbh & CoKG c. Austriei*, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, §52; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39); trebuie să existe o proporționalitate între impactul afirmației sancționate și sancțiune (*Lingens c. Austriei*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §40; *Gerger c. Turciei*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §50; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39); orice formalitate, condiție, restricție sau penalitate impusă considerată a fi necesară într-o societate democratică pentru sancționarea sau chiar prevenirea atacurilor indecente asupra obiectelor venerației religioase trebuie să fie proporționată cu scopul legitim urmărit (*Otto-Preminger-Institute c. Austriei*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49);

m) *Convenția* nu lasă prea mult spațiu restricțiilor în domeniul discursurilor politice sau discursurilor care ating interesul general; permisivitatea privind criticile față de Guvern trebuie să fie mai pronunțată decât criticile privind cetățenii privați, chiar și politicieni; într-un sistem democratic acțiunile guvernului trebuie urmărite îndeaproape nu doar de către autoritățile legislative și judiciare, dar și de opinia publică; poziția dominantă ce ocupă guvernul îi recomandă să nu utilizeze sancțiunile penale, întrucât are alte posibilități de a răspunde la atacuri și critici injuste; autorităților competente ale statului rămân suficiente posibilități de a adopta, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri de sancționare adecvate fără ca acestea să devină excesive; totuși în situația în care afirmațiile incită la violență împotriva unor persoane sau oficiali ori împotriva unui segment al societății, autoritățile statului se bucură de o apreciere mai largă când examinează necesitatea restrângerii libertății de exprimare (*Castells c. Spaniei*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Wingrove c. Regatului Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §58; *Incal c. Turciei*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §54; *Gerger c. Turciei*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turciei*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §60; *Sürek c. Turciei*, nr. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §61; *Sürek c. Turciei*, nr. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §57; *Okçuoğlu c. Turciei*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §46; *Erdoğan c. Turciei*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §62; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §40; *İbrahim Aksoy*

c. Turciei, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §52; *E.K. c. Turciei*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §70; *Karkin c. Turciei*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §28);

n) libertatea de exprimare are o importanță specială pentru politicieni sau persoanele alese ca reprezentanții unui electorat, care trebuie să-și atragă atenția asupra preocupării lor; limitarea libertății de exprimare pentru un politician aflat în opoziție sau pentru un parlamentar solicită un examen mai temeinic din partea CEDO (*Castells c. Spaniei*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Incal c. Turciei*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46);

o) fără dubii, libertatea discursului politic nu este absolută prin natura sa, statele pot introduce restricții și sancțiuni, CEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare (*Incal c. Turciei*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §53);

p) presa joacă un rol esențial într-o societate democratică; deși nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi limitele privind securitatea națională, integritatea teritorială, amenințarea cu violență, prevenirea dezordinii și criminalității, respectarea reputației și drepturilor altora, necesitatea de a preveni transmiterea unor informații confidențiale, are sarcina de a oferi – într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale – informații și idei de interes public, în particular în chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea, dar și cele care prezintă justiția; libertatea presei reprezintă unul dintre cele mai bune posibilități de a crea o opinie privind ideile și atitudinile liderilor politici; libertatea jurnalistică acoperă posibila recurgere la un grad de exagerare, chiar și provocare (*Lingens c. Austriei*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §41-42; *Castells c. Spaniei*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *De Haes și Gijssels c. Belgiei*, nr. 19983/92, 24 februarie 1997, §37; *Fressoz și Roire c. Franței* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Sürek și Özdemir c. Turciei*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turciei*, nr. 1, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §59; *Sürek c. Turciei*, nr. 4, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §55; *Okçuoğlu c. Turciei*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §44; *Erdoğan c. Turciei*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turciei*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §41);

q) presa nu are doar dreptul, ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații (*Jersild c. Danemarcei* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31);

r) nu se protejează doar informația în sine, dar și forma prin care se aduce la cunoștința opiniei publice (*Jersild c. Danemarcei* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31);

s) stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, CEDO consideră totuși că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor, decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul utilizării limbajului urii sau incitării la violență (*Cumpănă și Mazăre c. României*, nr. 33348/96, 17 decembrie 2004, §115);

t) principiile privind libertatea de exprimare vizează și funcționarii publici, deși este legitim ca statul să impună față de ei obligația discreției, ținând cont de statutul lor special (*Ahmed și alții c. Regatului Unit*, nr. 65/1997/849/1056, 2 septembrie 1998, §56).

O.S. 5.21. În hotărârile sale CEDO nu se bazează doar pe Convenție, se referă și la Carta Națiunilor Unite (parag. 2 din Preambul, art. 1 alin. (3), art. 13 alin. (1), art. 55 lit. c) și art. 76 lit. c), Declarația universală a drepturilor omului (art. 1, 2 și 7), Convenția internațională privind drepturile civile și politice [art. 2 alin. (1), art. 20 alin. (2), art. 26], Convenția

internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (art. 4 și 5), Recomandarea nr. R (97)20 a comitetului de miniștri către statele membre cu privire la „discursul de ură”, Recomandarea de politică generală nr. 7 privind legislația națională referitoare la combaterea rasismului și a discriminării rasiale.

O.S. 5.22. În luarea deciziei am ținut cont și de art. 30 al Constituției României care asigură libertatea de exprimare, prevede și limitele acestei libertăți:

„(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

(7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război, de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri”.

O.S. 5.23. Decizia nr. 62 din 18 ianuarie 2007 a Curții Constituționale consideră că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme, iar lezarea acestui drept poate fi sancționată chiar și penal: „Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 C.pen., îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit – simpli cetățeni, oameni politici, ziariști etc. –, faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția *de facto* a celor ofenșați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art. 1 alin. (3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme”.

O.S. 5.24. Aplicând principiile CEDO, constat următoarele:

- exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități, astfel în mod obligatoriu trebuie evitate afirmațiile care în mod gratuit ofensează pe alții fără a contribui la o dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane [pct. O.S. 5.20., lit. c)] – realizatorul interviului a pus întrebări de interes public, la care petentul nu a dat răspuns, însă a incriminat comunitatea de romi, iar astfel de afirmații nu duc la un progres al relațiilor umane, ci, din contră, întăresc stereotipurile negative față de romi, având ca efect discriminarea romilor la școală, la angajare, la accesul la servicii și locuri publice etc.;

- toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar să se sancționeze orice formă de expresii care promovează ura bazată pe intoleranță [pct. O.S. 5.20., lit. f)];

- se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă [pct. O.S. 5.20., lit. k)] – consider că marginalizarea romilor în societatea din România, discriminarea zilnică la care sunt supuși membrii acestei comunități, datorită stereotipurilor de genul celor care formează obiectul cauzei, arată nevoia publică urgentă;

- libertatea discursului politic nu este absolută prin natura sa [pct. O.S. 5.20., lit. o)] – consider că afirmațiile reclamatului, care atribuie romilor întreaga vină pentru modul în care sunt văzuți imigranții români incită în mod indirect la discriminare și chiar la acțiuni de

violență; nu este lipsit de importanță faptul că incidente violente s-au produs împotriva comunităților de romi nu doar în trecutul îndepărtat, dar și relativ recent, iar Guvernul României, condus de reclamat (și de alții cu vederi similare rasiste), a omis să pună în practică soluțiile Curții Europene a Drepturilor Omului pentru a remedia efectele acestor conflicte.

O.S. 5.25. Prin urmare consider că afirmațiile reclamatului, care fac obiectul petiției, nu sunt protejate de art. 10 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Faptele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. nr. 137/2000, republicată, declarațiile se încadrează în limitele libertății de exprimare prevăzute de art. 2 alin. (8) din același act normativ.

2. Având în vedere rolul constituțional al Primului ministru și rolul acestuia în cadrul democrației constituționale, recomandăm ca pe viitor, reclamatul să adopte formulări cât mai adecvate de exprimare, astfel încât prin declarațiile sale publice să contribuie la creșterea și promovarea diversității.

3. O copie a hotărârii se va transmite părților:

Membrii Colegiului director prezenți la ședință: Asztalos Csaba Ferenc, Bertzi Theodora, Haller Istvan, Jura Cristian, Lazăr Maria, Panfile Anamaria Stanciu Claudia, Vasile Alexandru Vasile.